

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра теорії та історії соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Гендер, тілесність та сексуальність

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 Соціологія
освітній рівень магістр
освітня програма Гендерні студії
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Червінська Т.Г.

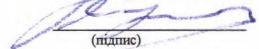
Пролонговано: на 2019/2020 н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробниця: Червінська Т.Г. – к.соц.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри теорії та історії соціології

(підпис) Судаков В.І.

Протокол № 14 від «31» 08 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «__» серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії Червінська Т.Г.

1. Мета дисципліни - знайомство з теоретико-методологічними підходами до вивчення сексуальності та тілесності в соціальних науках та гендерній теорії, аналіз механізмів і технологій конструювання та соціального регулювання тілесності та сексуальності в межах системи гендерних відносин.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Вміти працювати з науковою літературою та першоджерелами
2. Володіти понятійним апаратом сучасної соціологічної та гендерної теорії
3. Володіти елементарними навичками аналітичних та пошукових методів соціологічної емпірики

3. Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна спрямована на ознайомлення студентства з понятійно-категоріальним апаратом та основними тематичними напрямками досліджень сексуальності та тілесності в соціогуманітарних науках, гендерній та феміністичній теорії.

4. Завдання (навчальні цілі):

- знайомство з основними напрямками та опанування понятійно-категоріальним апаратом досліджень сексуальності та тілесності в соціальній науці
- знання основних концепцій сексуальності та тілесності в гендерній та феміністичній теорії
- розуміння особливостей гендерного підходу до аналізу соціальних явищ
- знання проблематики сучасних дискусій щодо соціальної сконструйованості тілесності та сексуальності в соціальній науці
- аналіз механізмів та технологій конструювання і соціального регулювання тілесності та сексуальності в межах системи гендерних відносин
- критичний аналіз специфіки та потенціалу міждисциплінарного вивчення проблематики сексуальності та тілесності

Це спрямовано на формування компетентностей:

- Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, вікових аспектів (ЗК08)
- Толерантне ставлення до різноманітності, інакшості (ЗК11)
- Здатність застосовувати соціологічні знання, вміння та навички до аналізу гендерної проблематики, вміння робити гендерний аналіз (СК11)
- Здатність співставляти результати міждисциплінарних гендерних досліджень, узагальнювати, обґрунтовувати висновки (СК12)

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
	Результат навчання			
1.1	Знати основні теоретичні напрямки та підходи до вивчення тілесності та сексуальності в гендерних дослідженнях	Лекція, практичне, самостійна робота	Практичні завдання, тест	10
1.2	Знати категоріальну специфіку соціологічних теорій тілесності та сексуальності	Лекція, практичне, самостійна робота	Практичні завдання, тест	10
2.1	Використовувати методологію та понятійно-категоріальний апарат гендерного аналізу у дослідженні тілесності та сексуальності	Лекція, практичне, самостійна робота	Практичні завдання, тест	15
2.2	Обґрунтовувати пізнавальний потенціал, переваги та недоліки міждисциплінарних досліджень тілесності та сексуальності	Лекція, практичне, самостійна робота	Практичні завдання, тест	10

2.3	Аналізувати тілесність та сексуальність за допомогою соціологічного інструментарію	Лекція, практичне, самостійна робота, творчі завдання	Практичні завдання (кейси)	20
2.4	Здійснювати гендерний аналіз тілесності та сексуальності	Лекція, практичне, самостійна робота	Практичні завдання, тест	15
3	Демонструвати навички аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з опонентами	Лекція, практичне	Групова робота, практичні завдання	10
4	Здійснювати самостійно аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	Самостійна робота	Практичні завдання, тест, аналітичне дослідницьке завдання	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	2.4	3	4
Програмні результати навчання								
Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології (ПР01)		+	+	+	+		+	+
Вміти аналізувати гендерно обумовлені проблеми в різних сферах суспільного життя, вміти робити гендерний аналіз(ПР12)	+		+	+	+	+	+	+
Застосовувати соціологічний підхід до аналізу гендерної проблематики (ПР13)		+	+	+			+	+

7. Схеми формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Індивідуальна та групова робота на практичних заняттях: РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН2.2, РН2.3., РН2.4. РН3 – **50/30 балів**
2. Виконання тестових завдань: РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН 2.2, РН2.3, РН4– **20/10 балів** (2 роботи по 10 максимальних або 5 мінімальних бали за кожен)
3. Аналітичне дослідницьке завдання: РН 1.2, РН1.4., РН 2.1,РН 2.2, РН2.3, РН2.4. – **30/20 балів**

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

1. Індивідуальна та групова робота на практичних заняттях з тем 1–11, РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН2.2, РН2.3., РН2.4. РН3 – протягом семестру
2. Тест №1 з тем 1-5, РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН 2.2, РН2.3, РН4
3. Тест №2 з тем 6-9, РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН 2.2, РН2.3, РН4
4. Аналітичне дослідницьке завдання з тем 1-8, РН 1.2, РН1.4., РН 2.1,РН 2.2, РН2.3, РН2.4

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять

№	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна робота
1. Гендер та тілесність				
1.	Актуалізація дослідження тіла в сучасній науці	2	-	4
2.	Тіло як втілення соціальних практик. Репрезентації культури і тілесності	2	2	8
3.	Тіло як продукт владних відносин і результат дисциплінарних режимів	2	2	8
4.	Гендеровані тіла. Тілесність маскуліності та фемінності	4	2	8
5.	Тіло і споживання. Трансформація стандартів тілесності у XX столітті	2	2	10
2. Гендер та сексуальність				
6.	Поняття "сексуальність" у феміністській та гендерній теорії	2	2	8
7.	Феномен сексуальності у системі гендерних відносин	2	2	8
8.	Сексуальне насильство: гендерні владні аспекти	2	2	8
9.	Сексуальність як інститут. Нормативні та табуйовані сексуальні практики і сексуальна поведінка	2	2	10
10.	Сексуальність та гендерний порядок. Державна політика регулювання сексуальності: радянський і пострадянський періоди	-	2	6
11.	Здоров'я та сексуальність. Сексуальна освіта	-	2	2
Всього		20	20	80

Загальний обсяг – 120 год., в тому числі:
Лекції – 20 год.
Практичні заняття – 20 год.
Самостійна робота – 80 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основа:

1. В поисках сексуальности / Под ред. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: Дмитрий Буланин, 2002.
2. В тени тела. Сборник статей и эссе/ Под ред. Н.Нартовой, Е.Омельченко. – Ульяновск: Издательство Ульяновского государственного университета, 2008.
3. Гендер для медий: Підручник з гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маерчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Видання третє, виправлене і доповнене. – Київ: Критика 2017. Електронний ресурс. Режим доступу до ресурсу: https://ua.boell.org/sites/default/files/gender_dlya_medii_2017.pdf
4. Гендер і сексуальність: Хрестоматія / За ред. В. Гайдено. – Суми: Університетська книга, 2009. – 140 с.
5. Что было пороками, стало нравами: Лекции по социологии сексуальности. – М.: Ладомир, 2005. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://demoscope.ru/weekly/2006/0259/biblio01.php>

Додаткова:

1. Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки: збірник наукових праць – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2017, № 2 (33).

1. Бурдые П. Практический смысл / Пер. с франц. - Санкт-Петербург: "Алетейя", - М., "Институт Экспериментальной социологии", 2001.
2. Бурлачук В. Власть и тело: история любви // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2006. №2. – С. 24-37.
3. Вихтерих К. Сексуальные и репродуктивные права. – Издательство Фонда Генриха Бёлля, 2015. Електронний ресурс. Режим доступу: https://ru.boell.org/sites/default/files/christa_wichterich_sexual_and_reproductive_rights.pdf
4. Гендер, сексуальність і влада: квіруючі нормативності. Матеріали Міжнародної конференції (Харків, 2-4 травня 2014 р.) – Київ: Центр культурно-антропологічних студій, Представництво Фонду ім. Гайнріха Бёлля в Україні, 2014. – 40 с.
5. Гидденс Э. Трансформация интимности. Сексуальность, любовь и эротизм в современных обществах. - СПб.: Питер, 2004. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://yanko.lib.ru/books/sociology/giddens-transformation.htm>
6. Гольман Е.А. Развитие представлений о телесных практиках в социальной науке // Социологические исследования. 2014. №10. С. 127-136.
7. Дворкин А. ГИноцид, или китайское бинтование ног. // // Антология гендерной теории / под ред. Гапова Е.И., Усманова А.Р. — Минск: ПроPILEI, 2000. – С.7-28.
8. Домашнее насилие в Украине: досвід та настрої громадян. Результати дослідження 2021р. Електронний ресурс. Режим доступу: https://uifuture.org/publications/domashnye-nasylstvo-2-mln-ukrayincziv-stverdzhuuyut-shho-staly-zhertvamy-zhorstkogo-povodzhennya-u-pobuti/?fbclid=IwAR16J_e5G-TCy1D9cEQyK1KjVcRjoA0I5xhTSMYgHhEjFmLf5Diu1XdmEVA
9. Журнал социологии и социальной антропологии. 2017. Том XX. №5. Тематический номер Современные исследования гендера и сексуальности: теоретические разработки и эмпирические изыскания. Електронний ресурс. Режим доступу: http://jourssa.ru/?q=ru%2F2017_5
10. Здравомыслова Е., Темкина А. От лицемерия к рационализации: дискурсивные трансформации в сфере сексуальных отношений // Гендерные исследования. – 2004. – № 11. – С. 176-186. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cissr.pro/files/publ/%D0%BE%D1%82-%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%BA-%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8.pdf>
11. Здравомыслова Е., Темкина А. Социальное конструирование гендера: феминистская теория// Введение в гендерные исследования. Ч. I: Учебное пособие/ Под ред. И. А. Жербекиной. – Харьков: ХЦГИ, 2001, СПб.: Алетейя, 2001. – С.147-173
12. Коннел Р. Гендер и власть: Общество, личность и гендерна политика. – М.: Новое литературное обозрение, 2015.
13. Кроули С. Л., Бруд К. Л. Конструирование пола и сексуальностей // Гендерные исследования. – 2010. – №20-21.– С. 12-50 Електронний ресурс. Режим доступу: <http://kcgis.net.ua/gurnal/20-21/02.pdf>
14. Мое тело принадлежит мне отстаивание права на телесную автономию и самоопределение. ЮНФПА, 2021. Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/SoWP2021_Report-RU_v461.pdf
15. Мосс М. Техники тела // Мосс М. Общества. Обмен. Личность. Труды по социальной антропологии. М.: Восточная литература., 2011. – С.242-263.
16. Обізнаність та ставлення вчительської спільноти і батьків до комплексної сексуальної освіти. Соціологічне дослідження CEDOS, 2020. Електронний ресурс. Режим доступу: https://cedos.org.ua/system/articles/pdfvs/000/000/446/original/sexual_education_ua_0.pdf?1606145254
17. Рачок Д., Черногорська А. Тілесність в офісах: використання жіночої сексуальності у традиційно «жіночих» професіях. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/library/suspilstvo/zurnal-spilne-6-gender-i-pratsya-134770.html>

18. Рубин Г. Размышляя о сексе: заметки о радикальной теории сексуальных политик // Введение в гендерные исследования. – Харьков-Спб., 2001. – С. 464-533.
19. Сурогатне материнство чи все-таки робота? Електронний ресурс. Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/feminism-in-detail/surogatne-materinstvo-chi-vse-taki-robota.html?fbclid=IwAR3jVjWKVo1hZgpUgihVnEt7b8sRNRHxYpvAJQV48of5DgWMENmbVLyPcE8>
20. Тартаковская И. Н., Лунин И. И. Социальные трансформации гендера и сексуальности в свете идей И.С. Кона // Мониторинг общественного мнения : Экономические и социальные перемены. 2018. № 6. С. 4–19. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnye-transformatsii-gendera-i-seksualnosti-v-svete-idey-i-s-kona>
21. Фуко М. История сексуальности, Т. 1 // Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности / Работы разных лет. Пер. с фр., сост., комм. и послесл. С. Табачниковой. – М.: Касталь, 1996. 111-150. Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/fuko_vol/index.php
22. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці – К.: Комубук, 2020.
23. Червінська Т.Г. Квір-сім'я: між гетеронормативністю та патріархатністю// Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки: збірник наукових праць – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019, № 1-2. – С.87-100.
24. Червінська Т.Г. Поняття (гетеро)нормативності у квір-теорії // Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки: збірник наукових праць – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2017, № 2 (33). – С.97-105.
25. Crossley N. Mapping reflexive body techniques: On body modification and maintenance // *Body & Society*. 2005. 11(1).
26. Halberstam J. *Female Masculinity*. – Duke Un. Press, 1998. – P. 1-29.
27. Jackson S. Gender, sexuality and heterosexuality. The complexity (and limits) of heteronormativity // *Feminist Theory*. – 2006. – P. 105-121.
28. Loe M. Working for Men: At the Intersection of Power, Gender, and Sexuality // *Sexuality and Gender* / ed. by C.L. Williams and A. Stein. – Blackwell Publishers, 2002. – P. 221-238.
29. MacKinnon K. Sexuality // *The Second Wave* / Ed. by Linda Nicholson. – Routledge, 1997. –P. 158-172.
30. Rich A. Compulsory Heterosexuality // *Signs*. – 1980. – Vol. 5. – No. 4 (Women: Sex and Sexuality). – P. 631-660.
31. Korner R., Schutz A. Power in romantic relationships: How positional and experienced power are associated with relationship quality. *Journal of Social and Personal Relationships* 1–25. 2021. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/02654075211017670>

Корисні онлайн-ресурси:

Гендер в деталях <https://genderindetail.org.ua/>
 ПОВАГА кампанія проти сексизму <https://povaha.org.ua/>
 Вперше – сексуальна освіта <https://vpershe.com/> <https://www.facebook.com/vpershe>
 не мовчи <https://www.facebook.com/nemovchycomics/>